

KUR'AN'DA HZ.İSA VE ANNESİ'NİN ÖYKÜSÜ

<"xml encoding="UTF-8?">

KUR'AN'DA HZ.İSA VE ANNESİ'NİN ÖYKÜSÜ

1- İsa ve Annesinin Kıssası Kur'an'da Nasıl Geçer?

İmran'ın karısı, Mesih'in annesi İmran kızı Meryem'e hamile kalır. Karnındaki bebeği, doğurduğu zaman özgür kılınmış olarak mescide hizmet etmek üzere adar. O, karnındaki bebeğin erkek olduğunu sanır. Çocuğu doğurup kız olduğunu anlayınca üzülür, iç geçirir. Sonra ona, "hizmet eden kadın" anlamına gelen "Meryem" adını verir. Meryem doğmadan önce babası ölür. Annesi onu mescide getirir ve kahinlere teslim eder. Hz. Zekeriya da aralarındaadır.

Onun sorumluluğunu yüklenme hususunda birbirleriyle tartışır. Sonunda kura çekme hususunda anlaşır. Kura amacıyla oklar çektiklerinde kura Zekeriya'ya çıkar. Bunun üzerine Zekeriya onun sorumluluğunu üstlenir. Erişkinlik çağına gelince, onu diğer kahinlerden ayıracak şekilde araya bir perde çekerler. Meryem bu özel bölmede Allah'a ibadet ederdi. Sadece Zekeriya yanına girebilirdi. Zekeriya mihrapta onun yanına girdiği her seferinde yanında bir rızık bulurdu. Zekeriya; "Bunlar sana nereden geldi ey Meryem?" diye sorardı. O da;

"Allah katından. Allah dilediğine hesapsız rızık verir." cevabını verirdi. Meryem (s.a) doğru söylüydü. Allah tarafından günahlardan korunmuştu, masumeydi. Tertemizdi, arınmış ve seçilmişti. Meleklerin konuştuğu bir muhaddesti. Melekler ona; "Allah seni seçti ve arındırdı." demişlerdi. O, Rabbine gönülden boyun eğendi ve Allah'ın alemlere olan ayetlerindendi. (Âl-i İmrân, 35-44; Meryem, 16; Enbiya, 91; Tahrim, 12)

O, kendisine ayrılan özel bölmesinde bulunduğu bir sırada yüce Allah ona Ruh'u (Cebrail) gönderdi. Ruh ona normal bir insan olarak göründü. Ruh, Allah tarafından kendisine elçi olarak gönderildiğini ve görevinin Allah'ın izniyle ona babasız olarak bir çocuk bahşetmek olduğunu söyledi. Çocuğunun göstereceği göz kamaştırıcı mucizeleri müjdeledi. Yüce Allah'ın, onun oğlunu Ruh-ul Kudüs'le destekleyeceğini, ona kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncil'i öğreteceğini, yüce Allah'ın apaçık ayetler desteğinde onu İsrailoğullarına elçi olarak göndereceğini haber

verdi.

Onun misyonunu ve kıssasını anlattı. Sonra Ruh ona üfledi. Böylece normal bir şekilde gebe kalan bir kadın gibi çocuğuna gebe kaldı. (Âl-i İmrân, 45-51)

Sonra Meryem, onunla ıssız bir yere çekildi. Doğum sancıları onu bir hurma dalına doğru sürükledi. "Keşke bundan önce ölseydim de hafızalardan silinip unutuluverseydim." dedi. Altından bir ses ona şöyle seslendi: "Üzülme, Rabbin senin ayağının altında bir ark akıtmıştır.

Hurma dalını kendine doğru salladı, üzerine henüz oluşmuş taze hurma dökülür. Ye, iç gözün aydın olsun. Eğer insanlardan birini görürsen, ona; "Ben Rahman olan Allah'a oruç adadım, bugün hiç kimseyle konuşmayacağım." de. Böylece onu taşıyarak kavmine geldi." (Meryem, 20-27) Meryem'in İsa'ya hamile kalması, onu doğurması, İsa'nın konuşması ve diğer varoluşsal özellikleri diğer insanlardan farklı değildi.

Kavmi onu bu halde görünce, onu kınamaya, ayıplamaya başladılar. Çünkü karşılarında gördükleri manzara, bir kadının kocasız olarak gebe kalıp bir çocuk doğurmuş olmasıydı. Dediler ki: "Ey Meryem, sen gerçekten şaşılacak bir iş yaptın. Ey Harun'un kız kardeşi, senin baban kötü bir kişi değildi ve annen de azgın, utanmaz bir kadın değildi."

Bunun üzerine Meryem çocuğu gösterdi. Dediler ki: "Henüz beşikte olan bir çocukla biz nasıl konuşabiliriz?!" Çocuk şunları söyledi: "Şüphesiz ben, Allah'ın kuluyum. Allah bana kitap verdi ve beni peygamber kıldı. Nerede olursam olayım, beni kutlu kıldı ve hayat sürdürdüğüm sürece, bana namazı ve zekatı vasiyet etti; anneme itaati de. Ve beni mutsuz bir zorba kılmadı. Selam üzerimdedir doğduğum gün, öleceğim gün ve diri olarak yeniden kaldırılacağım gün." (Meryem, 27-33)

Hz. İsa'nın henüz beşikteyken yaptığı bu konuşma, ileride zulme ve azgınlığa karşı gerçekleştireceği hareketin, Musa'nın (a.s) şeriatını yeniden canlandırıp pekiştireceğinin, silikleşen kavramları yenileyeceğinin ve hakkında ihtilafa düştükleri ayetleri onlara açıklayacağını bir ön işareti, parlak bir haykırışı niteliğindeydi. Sonra İsa (a.s) büyüdü, delikanlılık çağına geldi. O ve annesi, herkes gibi yiyip içiyorlardı. Yaşadıkları sürece diğer insanlarda bulunan varoluşsal arazlar, özellikler onlarda da vardı.

Sonra Hz. İsa'ya İsrailoğullarına tebliğ etmek üzere risalet, peygamberlik verildi. O da bu misyonu yüklenir yüklenmez, onları tevhit dinine davet etti. Şöyle diyordu: "Ben size Rabbinizden bir ayetle geldim. Ben sizin için kuş şeklinde çamurdan bir şey yapar, sonra onun içine üflerim ve o Allah'ın izniyle bir kuş oluverir. Allah'ın izniyle doğuştan körü, alacalıyı iyileştiririm, ölüleri diriltirim. Yediklerinizi ve evlerinizde depoladıklarınızı size haber veririm. Bunda sizin için bir ayet vardır. Hiç kuşkusuz, Allah, benim de, sizin de Rabbinizdir. Şu halde O'na ibadet edin."

Hz. İsa (a.s) İsrailoğullarını getirdiği yeni şeriata çağırıyordu. Bu şeriatın özü, Hz. Musa'nın şeriatını tasdik etmektir. Ancak, Yahudilere zorluk olsun diye Tevrat'ta haram kılınan bazı şeylere ilişkin hükümleri de yürürlükten kaldırıyordu. Diyordu ki: "Ben size hikmet getirdim. Hakkında ihtilafa düştüğünüz bazı konuları size açıklamak için geldim." Yine diyordu ki: "Ey İsrailoğulları, ben Allah'ın size gönderdiği elçisiyim. Benden önceki Tevrat'ı tasdik etmek ve benden sonra gelecek adı Ahmed olan peygamberi müjdelemek üzere gönderildim."

Hz. İsa (a.s), kuş yaratmak, ölüleri diriltmek, doğuştan kör olanları ve alaca hastalığına yakalananları iyileştirmek ve gizli olan bazı şeyleri haber vermek gibi sözünü ettiği tüm mucizeleri, Allah'ın izniyle gerçekleştirdi.

İsrailoğullarının iman etmelerinden ümidini kesinceye kadar onları Allah'ın birliğine ve yeni şeriatına davet etti. Soydaşlarının dik başlılıklarını, inatlarını, kahinlerin ve hahamların büyüklük taslamalarını görerek inanmalarından ümidini kesince, kendisine inanan bir avuç havariyi Allah'ın dininin yardımcıları olarak seçti.

Sonra Yahudiler onu öldürmek amacıyla ayaklandılar. Bunun üzerine Allah onu aldı ve katına yükseltti. Yahudiler birilerini ona benzettiler. Bazıları; "Biz onu öldürdük.", bazıları da; "Biz onu astık." dediler. Fakat doğrusu onlar karıştırıyorlardı. (Âl-i İmrân, 45-58; Zuhruf, 63-65; Saff, 6-14; Mâide, 110-111; Nisâ, 157-158) Kur'an'ın İsa ve annesiyle ilgili değerlendirmesi özetle bundan ibarettir.

2- İsa'nın Allah Katındaki Yeri ve Kendisinin Tanımladığı Konumu

O, Allah'ın bir kuluydu ve peygamberdi. (Meryem, 30) İsrailoğullarına gönderilmiş bir elçiydi. (Âl-i İmrân, 49) Şeriat ve kitap sahibi beş çı-ğır açıcı (ulu'l-azm) peygamberden biriydi. Kendisine kitap olarak İn-cil verilmişti. (Ahzab, 7; Şurâ, 13; Mâide, 46) Yüce Allah onu "Mesih

İsa" olarak isimlendirmişti. (Âl-i İmrân, 45) Allah'ın kelimesi ve O'ndan bir ruhtu. (Nisâ, 171) İmamdı. (Ahzab, 7) Ameller tanıklarındandı.

(Nisâ, 159; Mâide, 117) Resulullah Efendimizin (s.a.a) müjdeleyicisiydi. (Saff, 6) Dünya ve ahirette gözdeydi, yakınlaştırılmışlardandı. (Âl-i İmrân, 45) Se-çilmişlerdendi. (Âl-i İmrân, 33) Seçkinlerden ve salihlerdendi. (En'âm, 85-87) Nerede olursa olsun mübarek kılınmıştı. İnsanlar için bir ayet ve Allah'tan bir rahmetti. Annesine karşı itaatkardı. Üzerine selam edilen-lerdendi. (Meryem, 19-33) Allah'ın kitap ve hikmet öğrettiklerindendi.

(Âl-i İmrân, 48) Velayet makamına ilişkin bu yirmi iki nitelik, yüce Allah'ın bu ulu peygamber için saydığı ve bunlar vasıtasıyla derecesini yükselttiği vasıflardır. Bu nitelikler iki kısımdır. Bir kısmı, kulluk, yakınlık ve salihlik gibi kesbidir, kazanmaya, çalışmaya bağlıdır. Diğer bir kısmı ise, vehbidir, ona özgü niteliklerdir. Bunların her birini, anladığımız kadarıyla kitabın akışı içinde yeri geldikçe açıklamışızdır. Daha ayrıntılı bilgi için adı geçen açıklamalara başvurulabilir.

3- Hz. İsa Ne Söyledi? Onun Hakkında Ne Söylendi?

Kur'an, İsa'nın elçi olarak görevlendirilmiş bir kul olduğunu söyler. Onun kendisiyle ilgili olarak daha sonraları ortaya atılan yakıştırmaları kendisine nispet etmediğini vurgular. Muhataplarına sadece risaletten söz ettiğini belirtir. "Allah; "Ey Meryem oğlu İsa!" dedi, "Sen mi insanlara; "Allah'tan başka, beni ve annemi iki ilah edinin." dedin?" O; "Seni tenzih ederim." dedi, "Hakkım olmayan bir sözü söylemek bana yakışmaz.

Eğer bunu söylediysem, mutlaka bilmişsindir. Sen, benim nefsimde olanı bilirsin, ama ben senin zatında olanı bilmem. Hiç kuşkusuz sen, tüm gizlilikleri bilersin. Ben onlara, ancak bana emrettiğini söyledim, "Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin." dedim. İçlerinde olduğum sürece de onlara şahittim. Sen beni alınca, üzerlerindeki gözetleyici sendin. Zaten sen her şeye şahitsin. Onlara azap edersen, hiç şüphesiz onlar senin kullarıdır. Onları bağışlarsan da, şüphesiz sen azizsin, hikmet sahibisin." Allah; "Bu, doğrulara, doğru söylemelerinin yarar sağladığı gündür." dedi." (Mâide, 116-119)

Bu ifadeler son derece ilginçtir. Kulluğun özünü içeriyor. İsa'nın Rabbi karşısında kendisine biçtiği yeri yansıtan göz kamaştırıcı edep tavrını kapsıyor. Onun insanlar ve amelleri karşısında kendisini nasıl bir yerde gördüğünü ifade ediyor. Bu ayetlerde çizilen tabloda, onun kendisini Rabbi karşısında bir kul olarak gördüğü anlatılıyor. Tek görevi, Rabbinin buyruğunu yerine

getirmek ve O'nun emirlerine uymaktır.

Ne yaptıysa ilahi bir emir doğrultusunda yapmıştır, ne söylediyse Rabbani bir buyrukla söylemiştir. Tek ve ortaksız Allah'a kulluk sunmaktan başka bir çağrıda bulunmamıştır. Kendisine ne emredilmişse, insanlara da onu söylemiştir. "Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin." demiştir.

İnsanlar karşısında, onların amellerine tanıklık etmekten başka bir yükümlülüğü yoktu. İnsanların Allah'ın huzuruna döndükleri gün, onlara ne yapacağı, nasıl davranacağı konusunda yapabileceği bir şey yoktur. Allah dilerse onları bağışlar, dilerse onlara azap eder.

Eğer desen ki: Şu halde, daha önce şefaathat konusunu işlerken, Hz. İsa'nın (a.s) da kıyamet günü şefaathat edecek ve şefaathatı kabul edilecek kişilerden olduğuna ilişkin söylenen söz ne anlam ifade eder?

Buna cevap olarak derim ki: Kur'an'ın bu konudaki ifadesi açık veya açığa yakındır. Yüce Allah bu hususta şöyle buyuruyor: "O'nun dışında taptıkları, şefaathat bulunmaya malik değildirler; ancak bilerek hakka şahitlik edenler başka." (Zuhruf, 86) Hz. İsa hakkında da şöyle buyurmuştur: "Kıyamet günü de o, onların aleyhine şahit olacaktır." (Nisâ, 159) "Sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı ve İncili öğrettim." (Mâide, 110) Daha önce şefaathatın anlamıyla ilgili olarak yeterli açıklamalarda bulunduk. Bu ise, Hristiyanların ileri sürdükleri kendini feda etme olayından tamamen farklıdır.

Çünkü fidiye ve karşılık olayında cezanın ortadan kaldırılması söz konusudur. İleride açıklayacağım gibi bunun anlamı, mutlak ilahi otoritenin geçersiz kılınmasıdır. Ayet, bunu olumsuzluyor. Şefaathat gelince; ayette olumlu ve olumsuz yönde bununla ilgili bir değerlendirmeye yer verilmiyor. Çünkü eğer, ayet şefaathatın

ispatıyla ilgili olsaydı, konunun akışıyla bağdaşmayacağı bir yanda dursun, [7] ifadenin şu şekilde kurulması gerekirdi: "Onları bağışlarsan da, şüphesiz sen, bağışlayansın, rahimsin." Yok eğer, şefaathatın olumsuzlaşmasıyla ilgili olsaydı, bu durumda insanlara şahit olmasından söz edilmesinin bir anlamı olmazdı. Şimdilik bu şekilde genel bir açıklamada bulunuyoruz. İnşallah ayetleri tefsir ederken daha detaylı değerlendirmelere yer vereceğiz.

İnsanların Hz. İsa'yla ilgili olarak söylediklerine gelince; her ne kadar Hz. İsa'dan sonra insanlar çeşitli mezheplere bölündüler, inanç ve ibadet tarzları arasında büyük farklılıklar baş gösterdi, temel meselelerle ilgili ihtilafları sonucu yetmiş aşkın grup ortaya çıktı ve mezheplerin kendi içindeki ayrılıkları sayılmayacak kadar fazla olduysa da, ancak Kur'an-ı Kerim, sadece onların İsa ve annesiyle ilgili olarak söylediklerinin üzerinde durur.

Çünkü bunların tevhidin temeliyle ilgisi vardır; Kur'an'ın davetinin ve dosdoğru fıtrat dininin tek hedefi de tevhittir. Ayetlerin tahrifi ve İsa'nın insanların günahlarının bağışlanması için feda edilmesi gibi ayrıntılara gelince; Kur'an bunların üzerinde pek durmamıştır.

Kur'an-ı Kerim, kitap ehlinin Hz. İsa'yla ilgili sözlerine veya onlara nispet ettiği nitelemelere şu şeklide yer verir: "Hristiyanlar da; "Mesih, Allah'ın oğludur." dediler." (Tevbe, 30) Bu anlamı içeren daha birçok ayet vardır. Mesela, şu ayetler gibi: "Dediler ki: "Rahman, çocuk edindi." O, (bu tür yakıştırmalardan) yücedir." (Enbiyâ, 26) "And-olsun, "Allah, Meryem oğlu Mesih'tir." diyenler küfre saptılar." (Mâi-de, 72) "Andolsun, "Allah için üçüncüsüdür." diyenler küfre saptılar." (Mâide, 73) "...Üçtür, demeyiniz." (Nisâ, 171)

Yukarıda sunduğumuz ayetler, zahirleri itibarıyla farklı anlamlar ve içerikler kapsayan değişik ifadeler ihtiva ediyorlar. Bu yüzden de bazıları, bunları değişik Hristiyan mezheplerin yaklaşımlarına yorumlamışlardır. [8] Örneğin; Melikaniye mezhebi, Hz. İsa'nın gerçekten Allah'ın oğlu olduğunu savunur. Nasturiler, inişin ve oğulluğun nurun billur gibi şeffaf bir cisme yansımaya benzediğini söylerler. Yakubiler, bunun bir tür dönüşüm olduğunu savunurlar. Onlara göre, Tanrı kan ve ete dönüşmüştür. Allah bu tür yakıştırmalardan yücedir.

Ancak Kur'an, doğrudan onların değişik mezheplerinin ayrıntılı görüşleriyle ilgilenmez. Onların tümünün üzerinde birleştikleri bir söz, yâni Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğu iddiası üzerinde durur. Hz. İsa'yı da yüce Tanrı gibi biri olarak değerlendirmelerini yoğun bir şekilde eleştirir. Yine buna bağlı olarak geliştirilen "teslis" inancı üzerinde durur. Bu konuda Hristiyan mezheplerin farklı yorumlar getirmeleri önemli değildir; tartışma ve çekişmelerin girdabına girmiş olmaları da. Bunun kanıtı, Kur'an'da tümüne birden tek bir eleştiri ve itirazın yöneltilmiş olmasıdır.

Bunu şöyle açıklayabiliriz: Bugün mevcut bulunan Tevrat ve İnciller, bir yandan Tanrının tekliğini açık bir dille ifade ederler; diğer yandan İncil, Hz. İsa'nın Allah'ın oğlu olduğunu ileri sürer ve oğul babadır, başka değil, der.

Hristiyanlar, İncil'de geçen "oğul" kavramını onurlandırma ve kutsama ifadesi olarak yorumlamaya yanaşmazlar. Oysa İncil'in birçok yerinde, söz konusu kavram, açıkça bu anlamda kullanılmıştır.

Şurâda olduğu gibi: "Fakat ben size derim: Düşmanlarınızı sevin ve size eza edenler için dua edin ki, siz göklerde olan Babanızın oğulları olasınız; zira o, güneşini kötülerin ve iyilerin üzerine doğdurur; ve salih olanlar ile olmayanların üzerine yağmurunu yağdırır. Çünkü eğer sizi sevenleri severseniz,

ne karşılığınız olur? (Romalıların) Vergi mültezimleri de öyle yapmıyorlar mı? Ve yalnız kardeşlerinizi selamlarsanız, fazla ne yapmış olursunuz? Putperestler de öyle yapmıyorlar mı? Bundan dolayı, semavî Babanız kâmil olduğu gibi siz de kâmil olun." (Matta İncili, Bap 5 : 44-48.) [9]

Bir başka yerde şöyle der: "Sizin ışığınız insanların önünde böyle parlсын da, sizin iyi işlerinizi görsünler, ve göklerde olan Babanıza hamdetsinler." (Matta İncili, Bap 5 : 16.)

Yine der ki: "Sakının, insanlara salâhınızı onların önünde gösteriş için yapmayın; yoksa göklerde olan Babanızın önünde karşılığınız olmaz." (Matta İncili, Bap 6 : 1.)

Yine der ki: "İmdi siz şöyle dua edin: Ey göklerde olan Babamız, İsmi mukaddes olsun." (Matta İncili, Bap 6 : 9.)

Yine der ki: "Çünkü insanlara suçlarını bağışlarsanız, semavî Babanız da size bağışlar." (Matta İncili, Bap 6 : 14.)

Veya der ki: "Babanız nasıl merhametli ise, siz de merhametli olun." (Luka İncili, Bap 6 : 36.)

Mecdelli Meryem'e şöyle der: "...fakat kardeşlerime git, ve onlara söyle: Benim Babamın ve sizin Babanızın, benim Allahımın ve sizin Allahınızın yanına çıkıyorum." (Yuhanna İncili, Bap 20 : 17.) İncillerden aktardığımız bu parçalarda, yüce Allah hakkında "baba" ifadesi, İsa ve diğer insanlara nispet bir onurlandırma niteliği olarak kullanılıyor.

Bazı yerlerde ise, babalık ve oğulluğun birbirlerini tamamlar şekilde birleştikleri anlamına gelen ifadelere yer verilir. Şu sözler gibi: "İsa bu şeyleri söyledi ve gözlerini göke kaldırıp dedi: "Ey Baba, saat geldi; Oğlunu taziz eyle ki, Oğul seni taziz etsin." Sonra öğrencilerinden elçileri için dua eder ve şöyle der: "Yalnız onlar için değil, fakat onların sözü ile bana iman edecek olanlar için de, hepsi bir olsunlar diye, yalvarıyorum; nasıl ki, ey Baba, sen bendesin, ve ben de

sendeyim, onlar da bizde olsunlar da, beni sen gönderdiğine dünya iman etsin. Bana verdiğin izzeti ben de onlara verdim ki, biz bir olduğumuz gibi, onlar da bir olsunlar; ben onlarda,

ve sen bende, ta ki, bir olmak üzere tamamlanmış olsunlar; ve beni sen gönderdiğini, ve beni sevdiğin gibi onları sevdiğini dünya bilsin." (Yuhanna İncili, Bap 17 : 1 ve 20-23.)

Ancak İncillerde yer alan bazı ifadelerin zahirleri, onları onurlandırmaya yönelik nitelikler biçiminde yorumlamaya elverişli değildirler. Şu ifadeler gibi:

"Tomas ona dedi: Ya Rab, nereye gidiyorsun bilmiyoruz, yolu nasıl biliriz? İsa ona dedi: "Yol ve hakikat ve hayat benim; ben vasıta olmadıkça, Babaya kimse gelmez. Eğer beni tanımış olsaydınız, Babamı da tanımış olurdunuz; şimdiden onu biliyorsunuz, ve gördünüz. Filipus ona dedi: Ya Rab, Babayı bize göster, ve bize o yeter." İsa ona dedi: Bu kadar zaman sizin ile beraberdim de, beni tanımadın mı, ey Filipus? Beni görmüş olan,

Babayı görmüş olur; sen nasıl: Babayı bize göster, diyorsun? İman etmiyor musun ki, ben Babadayım Baba da bendedir? Ben size söylediğim sözleri kendiliğimden söylemem; fakat bende duran Baba kendi işlerini yapar. Bana iman edin, ben Babadayım, Baba da bendedir." (Yuhanna İncili, Bap 14 : 5-11.)

"...çünkü ben Allahtan çıkıp geldim; çünkü ben kendiliğimden de gelmedim; fakat o beni gönderdi." (Yuhanna İncili, Bap 8 : 42.)

"Ben ve Baba biriz." (Yuhanna İncili, Bap 10 : 30.)

Öğrencilerine der ki: "İmdi, siz gidip bütün milletleri şakirt edin, onları Baba ve Oğul ve Ruhülkudüs ismiyle vaftiz [10] eyleyin." (Matta İncili, Bap 28 : 19.)

"Kelâm başlangıçta var idi, ve Kelâm Allah nezdinde idi, ve Kelâm Allah idi. O, başlangıçta Allah nezdinde idi. Her şey onun ile oldu, ve olmuş olanlardan hiç bir şey onsuz olmadı. Hayat, onda idi, ve hayat insanların nuru idi." (Yuhanna İncili, Bap 1 : 1-4.)

İncillerde yer alan bu ve benzeri ifadeler, Hristiyanları birlik içinde teslis inancını benimsemeye itmiştir.

Bundan maksat, hem Mesih'in Allah'ın oğlu olduğu iddiasını korumak, hem de Mesih'in, öğretilerinde açıkça vurguladığı tevhidi korumaktır. Çünkü Mesih'in tavsiyelerin başında şu gibi ifadeler gelir: "Dinle, ey İsrail; Allahımız Rab bir olan Rabdir." (Markos İncili, Bap 12 : 29.)

Makul bir veri olmasa da, Hristiyanların dediklerinin özü şudur: Zat bir cevherdir ve onun üç uknumu vardır. Uknumdan maksat sıfattır. Ki bir şey onunla belirginleşir, başkalarından ayrılır.

Sıfat mevsuf-tan başka bir şey değildir. Sözü edilen üç uknum şunlardır: Varlık uknumu,

ilim uknumu -ki bu uknum kelâmıdır- ve hayat uknumu, yâni ruh.

Bu üç uknum; baba, oğul ve kutsal ruhtur. Birincisi, varlık uknumudur. İkincisi, ilim ve kelâm uknumudur. Üçüncüsü, hayat uknumudur. Oğul, yâni kelâm ve ilim uknumu, babasının yanından inmiştir. Baba ise varlık uknumudur. Oğul inerken kutsal ruh onunla beraberdi. O da, eşyayı aydınlatan hayat uknumudur.

Sonra, Hristiyanlar arasında bu genellemenin ayrıntıları üzerinde büyük ihtilaflar baş gösterdi. Bu yüzden parçalandılar, çeşitli gruplara ve mezheplere bölündüler. Yetmişin üzerinde mezhep ortaya çıktı. Ki-tabımızın ölçüleri çerçevesinde bunlara ilişkin ayrıntılı açıklamalar su-nacağız.

Yukarıda yaptığımız açıklamalar üzerinde düşünürsen, şunu anlarsın: Kur'an-ı Kerim'in onlarla ilgili olarak anlattığı ve onlara nispet ettiği; "Andolsun, "Allah, Meryem oğlu Mesih'tir." diyenler küfre saptılar." veya; "Andolsun, "Allah, için üçüncüsüdür." diyenler küfre saptılar." ya da; "Üçtür, demeyin; sakının..." şeklindeki ifadelerin tü-mü, tek bir anlama, yâni "birliğin üçlenmesi" anlamına dönüktür ki, Hristiyanlık içinde ortaya çıkan bütün mezheplerin ortak görüşüdür. Buna "birliğin üçlenmesi" anlamı çerçevesinde değindik.

Sırf onlar arasında ortak olan bu nokta üzerinde durulmasının sebebi, onların Hz. İsa ile ilgili olarak ortaya attıkları birçok görüşün gelip dayandığı noktanın bu olmasıdır. Kur'an da .eleştirilerinde bunu esas alır